

השפעת ההינתקות על הפוליטיקה והחברה הפלסטינית

שלום הררי ומרק הָלֶר

נגד ישראל, אך לעתים קרובות נגד מוסדות ואישים של הרשות הפלסטינית, נגד כנופיות יריבות או נגד אנשים פרטיים, ובייחוד אנשי עסקים, שהפגיעות שלהם עושה אותם טרף קל להפחדה ולסחיטה בשם "העניין הלאומי". אותה "מלחמת אחים" בקנה מידה קטן כבר ממררת את חייהם של פלסטינים רבים, ואולם היא גם מעלה חרדות עמוקות מפני מלחמת אזרחים כללית בין המחנות הפוליטיים העיקריים בחברה הפלסטינית: הפת"ח והתנועה האסלאמית.

ב. העברת המנהיגות הפוליטית

תהליך אבדן השליטה מצד מוסדות השלטון לווה ע"י תהליך של שינוי מנהיגות בכל המוסדות הפוליטיים הפלסטיניים החשובים, ובמידה מסוימת אף האיץ שינויים אלה. בשל כך הרשות הפלסטינית, הפת"ח, אש"ף, והחמאס כולם קרובים לפרשת דרכים ערב ההינתקות. הרשות הפלסטינית, הזקוקה לבדק בית דחוף לאחר יותר מעשור בהנהגתו של יאסר ערפאת, הייתה צריכה לקיים בחירות למועצה המחוקקת (הפרלמנט) ביולי 2005, בפעם הראשונה מאז 1996. ואולם למחמוד עבאס (אבו מאזן) היושב ראש אין אמון רב בתמיכת המחנה הפוליטי שלו, הוא חושש שמא יזכה החמאס ביתרונות אלקטוראליים אם יזקוף ליכודו את אילוף ישראל לסגת מן הרצועה; ולפיכך

הרשות הפלסטינית לכפות את המונופול החוקי שלה על השימוש בכוח בשטחי הרשות מתבטא לא רק בקיומם של ארגונים חמושים עצמאיים שמטרות פוליטיות משלהם מנחות אותם אלא גם בהתארגנות של קבוצות מיליציה פרטיות וכאלה שהן ספק מיליציות וספק כנופיות פשע רגילות. בערי גדה שונות, יש כעשר עד חמש עשרה כנופיות כאלה, והן פועלות בד בבד עם כוחות הביטחון של הרשות הפלסטינית או במקומם, והתוצאה היא הרגשה כללית של חוסר ביטחון אישי. ה"הפרטה" של האלימות והתפשטות האלימות חסרת הבסיס הלגיטימי ("פאלאטאן") הן הדוגמאות הבולטות ביותר של כישלון הרשות לאכוף את סמכותה, אך איבוד השליטה מתפשט גם לתחומים אחרים, ובייחוד לתחום הניהול הפנימי של הרשות הפלסטינית עצמה. באין הגדרות ברורות של תחומי אחריות ונשיאה באחריות, קיבלו המוסדות שבניהול הרשות דימוי של שחיתות ("פאסאד") וניהול כושל, וזה הביא לניכור עמוק בינם ובין הציבור. בקיצור, האינתיפאדה יצרה אי-סדר ציבורי כרוני גם בתוך הרשות וגם ברחוב הפלסטיני. מצב זה הוליד בקרב הפלסטינים חשש מתמיד מפני "פיתנה" (מלחמת אחים) שנאת אחים). ואכן, כבר אפשר לראות שבקנה מידה קטן מתנהלת "פיתנה" בין כנופיות חמושות היוזמות לפעמים פעולות טרור

זה כמה שנים חיה החברה הפלסטינית בהשפעת האינתיפאדה ועוברת תהליך של שינוי מנהיגות. שתי התופעות האלה מערערות מאוד את יציבות החיים, והמשך מהלכן אינו ברור. מאחר שהינתקותה של ישראל תתרחש בצלם של השניים האלה, אי-אפשר לבדד אנליטית את גורם ההשפעה שלה מגורמי ההשפעה שלהם. התוצאות הצפויות של ההינתקות והתוצאות של חוסר היציבות החברתית והפוליטית מקושרות ושזורות זו בזו, ובשל כך הסיכוי לחזות בהצלחה את השפעת ההינתקות בצד הפלסטיני קטן ביותר.

1. המצב החברתי והאקלים הפוליטי לפני ההינתקות

א. התמוטטות הסדר הציבורי

בלי קשר להשפעה שהייתה לאינתיפאדה על מדינת ישראל, היו לה השפעות הרסניות על הפלסטינים. עוד לפני התפרצות האלימות בספטמבר 2000 הידרדרה השמירה על הסדר הציבורי, אבל האינתיפאדה החישה את קצב ההידרדרות ועכשיו המונח השגור בפי הפלסטינים לתיאור המצב הוא "אינתיפאודה", משחק מלים אשר מקורו במילה הערבית "פאוודה", שפירושה "תוהו ובוהו", כלומר "אינתיפאודה" היא "תוהו ובוהו מזוין". הכרסום העמוק שחל ביכולתה של

הוא ביקש לדחות את הבחירות ככל האפשר בתקווה שעם הזמן יאבד נושא ההינתקות את מרכזיותו בדעת הבוחרים הפלסטינים. ואכן, הוא הצליח לדחות את הבחירות עד ינואר 2006 לפחות.

אפשר להניח בוודאות שאחת הסיבות אשר הניעה את אבו מאזן לפעול לדחיית הבחירות הייתה תקוותו שהוא יצליח עד אז לכנס את המועצה (ה"קונגרס") של הפת"ח, שהייתה עתידה להתכנס באוגוסט 2005, ויצליח לנצל את האירוע לחיזוק ולביסוס סמכותו באותה תנועה. מאז מותו של ערפאת לא היה מסוגל אבו מאזן לרכז בידיו את הסמכות העליונה בתנועתו פת"ח ולהשליט בה את מרותו. הגורדייה הוותיקה, המושחתת, של פעילי הפת"ח, שמה לאל את מאמציו כמעט בכל תחום, וקמו עליו מתנגדים גם מבחוץ (פארוק קדומי) וגם מבפנים (אחמד קריע, הוא אבו עלא'א). הוא גם לא היה מסוגל להשליט את מרותו על המיליציות המקומיות המשתייכות, להלכה לפחות, לפת"ח ופועלות בשם "גדודי חללי אל-אקצה". אבו מאזן קיווה בלי ספק שהקונגרס הזה, הראשון זה שש עשרה שנים, יעלה לעמדות כוח דור חדש של תומכים בעלי קשרים מקומיים שלא דבקה בהם השחיתות ויציג רשימה של מועמדים אטרקטיביים אשר יגדילו את סיכויי ההצלחה של פת"ח בבחירות הכלליות למועצה המחוקקת הפלסטינית. אך אפילו את המשימה הזאת שקיבל עליו אבו מאזן סיכל הוועד המרכזי, וקונגרס הפת"ח נדחה עד לאחר בחירתה של המועצה המחוקקת. אפשרי הדבר כי אבו מאזן ותומכיו הסכימו לדחייה זו משום שסברו כי החודשים המעטים שנותרו עד הבחירות לפרלמנט ממילא לא יספיקו כדי לממש רפורמה בפת"ח וכי

יוכלו להשיג תוצאות טובות יותר באמצעות שילוב מועמדים עצמאיים ברשימת הפת"ח כדי להעניק לה אמינות רבה יותר.

למרות זאת, הססנותו של אבו מאזן הגבירה את החששות שתנועת הפת"ח איננה מסוגלת כלל לקדם את סדר היום הפוליטי שהוא כביכול מחויב לו ולשם קידומו כביכול נבחר ליושב ראש. אחד הביטויים לחששות אלה היה "מכתב גלוי" מאת נביל עמרו שהתפרסם בסוף יוני בעיתונה של הרשות הפלסטינית **אל-חייאת אל-ג'דידה**. עמרו הוא שר לשעבר שנאבק על שינויים בפת"ח, האיש שגינה את יאסר ערפאת על דרך ניהולו ובעקבות זאת נעשה ניסיון להתנקש בחייו. כעת הוא מתח ביקורת על אבו מאזן על בכך שלא הצליח אפילו לעצב תכנית מעשית לרפורמה, לא כל שכן להתחיל לבצע אותה.

בשל המשבר המתמשך בתוך תנועת פת"ח נראה היה כי הארגון הזה ייכשל מול האתגר המתעצם של החמאס, שכבר רשם הצלחות בבחירות המקומיות ובמשאלי דעת קהל. אלא שגם החמאס עומד מול אי-ודאות גוברת בנוגע לעתיד דרכו הפוליטית. תרמה לכך ההנחה כי ההינתקות של ישראל תחריף את המתחים בין ההנהגה המקומית למובילי התנועה ב"חוץ" וכי אלה שב"חוץ" ינצלו את פינוי הרצועה מישראלים וייכנסו אליה כדי להתמודד ישירות על הנהגת הארגון. המבוכה בתנועת החמאס נובעת גם מהחלטתה להתמודד בבחירות הכלליות. לפרלמנט. המשמעות של הליכתו של חמאס לבחירות היא הכרה, אם כי שקטה, בהסכמי אוסלו שהוחרמו בעבר על ידו, משום שהמועצה המחוקקת הפלסטינית (הפרלמנט) היא גוף שנוצר מכוח אותם הסכמים, ואילו שותפות בתהליכים שנקבעו בתוקף הסכמי אוסלו או בהשראתם נוגדת את הבסיס

האידיאולוגי-דתי עצמו של החמאס. יתר על כן, אמנם החמאס היה רוצה מאוד להשיג תוצאות מכובדות בבחירות, ואולי אף לזכות בכמה משרות מיניסטריאליות בתחום החברתי והכלכלי ולנצלן כדי להרחיב עוד את בסיס התמיכה העממית שלו; אבל מכאן ועד לרוב ברור שיעניק שליטה ברשות הפלסטינית קיים מרחק גדול, כי שליטה זו הייתה מחייבת את חמאס לקבל את האחריות הכוללת לגורל הפלסטינים, ובכלל זה הכורח להיכנס לסוג כלשהו של מגעים לא-מלחמתיים עם ישראל.

תחייתו של האסלאמיזם ככוח פוליטי מרכזי משמעותה שינוי לא רק ברשות הפלסטינית אלא גם ב"ארגון לשחרור פלסטין" (אש"ף), שהוא מקור הסמכות העליון ביחסי הפלסטינים עם שאר העולם, ובכלל זה ישראל. רוב שנות העשור האחרון ניהל החמאס מדי פעם משא ומתן עם הפת"ח על כניסתו לאש"ף. משא ומתן זה לא נשא פרי משום שהפת"ח דחה תמיד את דרישת החמאס לייצוג של 40% במוסדות אש"ף. דרישה זו של החמאס באה על בסיס הטענה שזהו שיעור התמיכה בו באוכלוסייה. טענה זו לא אושרה. ואולם תביעות כאלה מצד החמאס יהיה קשה יותר ואולי אף בלתי אפשרי לדחות אם תזכה התנועה הזאת לתמיכה בשיעור זה או אף בשיעור גבוה יותר בבחירות. אם כך יקרה, יהיה לחמאס מקום נכבד באש"ף, בזכות ולא בשל הנדיבות של הפת"ח, ואולי יגיעו הדברים לנקודה שבה אש"ף יהיה לארגון שונה מן היסוד ויהיה למה שאחדים מדוברי החמאס כבר מכנים "אש"ף 3" מתוך יחס של בוז, שכמעט לא מתאמצים להסתירו, ל"אש"ף 1" של אחמד שוקיירי ול"אש"ף 2" של יאסר ערפאת. מאחר שאבסולוטיזם דתי הוא מרכז השקפת

עולמה של תנועת החמאס, השתלטותה על אש"ף ועל מוסדות השלטון הפלסטיניים עוד תרחיק את הסיכוי, הרחוק מאוד ממילא, לתוצאה חיובית כלשהי ממשא ומתן בין ישראל לפלסטינים על הסדר קבע.

חוץ מהפת"ח ומהתנועה האסלאמית, רוב התנועות והארגונים הפוליטיים האחרים בחברה הפלסטינית היו לחסרי משמעות ממשית. השמאל, שמוצטפא ברע'ותי היה מיצגו בבחירות לנשיאות, הוא כוח שולי, והמסגרות הארגוניות שלו, ובהן "פיד"א" (ובה בעיקר שרידי "החזית הדמוקרטית לשחרור פלסטין"), הקומוניסטים, ואפילו "החזית העממית לשחרור פלסטין" הן לא הרבה יותר מצל של מה שהיו בעבר. אמנם הן ניסו לנצל את ההתנגדות להקמת גדר ההפרדה ולראות בה מנוף לגיוס ההמונים להתנגדות לא אלימה, אך אין סימנים מבטיחים שהן יחזרו להשפעה משמעותית במרכז העשייה הפוליטית בעתיד הקרוב. אשר ל"מחנה השלום" הפלסטיני, אפשר להמשילו, בעדינות המתבקשת, לגוף הנמצא בתרדמת.

ג. הפיצול החברתי

מלבד ההשפעה הפוליטית הישירה של האינתיפאדה, היו לה עוד השפעות ראויות לציון על החברה הפלסטינית. אמצעי הנגד שנקטה ישראל, ובייחוד חסימת דרכי המעבר בין האזורים השונים, תרמה להתחזקות מחודשת של מסגרות חברתיות מקומיות, לא במובן הגיאוגרפי בלבד אלא גם במובן הפסיכולוגי. בגלל התמוטטות הסדר הציבורי ואי־תפקודם של המוסדות הציבוריים, ניכרת חזרה להסתמכות על מסגרות מסורתיות-חמולתיות בענייני ביטחון אישי ותמיכה חומרית ואחרת. לאור תהליכים

אלה, התפתחו רשתות חדשות מעטות בקנה מידה לאומי. מקרה אחד בולט היוצא מכלל זה הוא תנועת האסירים. חשיבות התנועה הזאת עלתה בשל העלייה במספר האסירים המוחזקים בבתי הסוהר בישראל (9,000 בערך) ומשום שיש ביניהם פוליטיקאים בכירים, מנהיגים דתיים, ורבים אחרים מן העילית הפלסטינית. האסירים היו לסמל חי של המאבק הלאומי ושל הסבל של העם הפלסטיני, ותנועתם נהנית מיוקרה מוסרית נדירה.

2. התוצאות הצפויות של ההינתקות

אמנם אין כמעט פלסטינים שיהיו מוכנים להרחיק לכת ולבטא התנגדות ליציאת ישראל מרצועת עזה ומשטח בצפון השומרון, אבל יש לא מעטים הרואים אותה בחשדנות רבה ומתייחסים אליה כאל כוס מורעלת. חששותיהם קשורים הן לדינאמיקה של יחסי ישראל והפלסטינים לאחר ההינתקות, הן לתוצאות הצפויות לפוליטיקה הפנימית ולכלכלה.

א. הדינאמיקה של יחסי ישראל והפלסטינים לאחר ההינתקות

מאמציהם של הפלסטינים להבטיח שלאחר ההינתקות תהיה ישראל מחויבת ללוח זמנים בתהליך מתמשך של נסיגה משטחים או מעורבת במשא ומתן להסדר קבע – נכשלו כישלון חרוץ. אף שגורמים בין־לאומיים שונים ביטאו רצון זהה, ולמרות מס שפתיים שישראל משלמת ל"מפת הדרכים", היא ממאנת לקבל עליה התחייבות כזאת, ולא רק משום שהיא אינה נסבלת במונחי האידיאולוגיה של רבים בממשלה, אלא גם משום הציפייה שאחרי ספטמבר 2005,

תשותק הפוליטיקה בגלל משברים קואליציוניים והאפשרות שהמדינה תמצא את עצמה בדרך למערכת בחירות. לכן ממשלת ישראל מתכננת ככל הנראה להרוויח זמן וליצור אווירה של תנועה ללא תזוזה באמצעות "צעדים בוני אמון" (CBMs). צעדים אשר נשקלים כוללים פתיחת הנמל הימי ונמל התעופה בעזה; הרחבת התחום הימי המותר לדייגי עזה; שחרור מספר לא מבוטל של אסירים בעלי מעמד ומתן רשות לאסירים שישארו במאסר להצביע בבחירות לרשות הפלסטינית; הקמת "מעבר בטוח" או הסדרים כלשהם של מעין מעבר בטוח בין עזה לגדה המערבית; תמיכה במאמצים לחדש את הציווד ואת הנשק של כוחות הביטחון הפלסטיניים; וגיוס משאבים כספיים לפיתוח רצועת עזה.

אם ייעשו צעדים אלה ואחרים, יהיה בכוחם לעורר תקווה בקרב הפלסטינים, ודי יהיה בתקווה זו כדי לתת פיצוי־מה על היעדר כל התקדמות של ממש במשא ומתן הפוליטי. ואולם אפילו צעדים אלה בעייתיים מאוד מבחינתה של ישראל, כי באווירה של טראומה שעלולה לשרור לאחר ההינתקות, יהיה לה קשה להחליט עליהם וקשה עוד יותר להמשיך ולבצע אותם – אלא אם כן יקרה הלא צפוי ותהיה הפסקה מוחלטת של כל מעשי הטרור הבאים מרצועת עזה או מהשטחים שבפיקוח פלסטיני בגדה המערבית. ולא זו בלבד אלא ששני הצדדים ירצו להשיג יעדים סותרים בכל ניסיון של בניית אמון: לפני הבחירות בישראל תעשה הממשלה הכול כדי לדחות כל ויתור ללא תמורה משכנעת מצידם של הפלסטינים; לפני הבחירות לפרלמנט הפלסטיני תרצה הרשות להגזים בחשיבותם של ההישגים הממשיים שהושגו ולהמעט בערכו

של מה שהיא התחייבה לתת בתמורה כדי להפגין שיכולתה להשיג הישגים בעבור העם הפלסטיני – בתיאום עם ישראל – עולה על יכולתו של החמאס להשיג הישגים מסוימים בדרך המאבק המזוין. ומכאן שהמטרה המעשית האחת ששני הצדדים שותפים לה היא הכנת הרקע להאשמת הצד האחר אם יידרדר המצב. אם כן, הסיכוי למפנה מסוים משמעותי מיד אחרי ההינתקות רחוק מאוד, לא רק בנוגע למשא ומתן לקראת הסדר אלא אפילו בנוגע ליציבות יחסית, שהיא תכלית ההקלות והמחווה שתעשה ישראל כ"צעדים בוני אמון".

ב. הפוליטיקה הפנימית

מקור נוסף לדאגת הפלסטינים בנוגע למה שיקרה לאחר ההינתקות הוא יכולתה של הרשות הפלסטינית להשתלט על עזה ולשמר את שליטתה בה ולהפגין את כוחה לשלטון יעיל ואחראי. הדאגה הזאת נובעת מן ההנחה שגם הפלסטינים וגם גורמים חיצוניים, ובייחוד הממשל האמריקני, יראו ברצועת עזה שדה ניסוי בממשל עצמי, ובניסיון הזה היא, הרשות, תיכשל. אכן, אפשר לראות כבר עכשיו שנעשים ברשות מאמצים מיוחדים כדי להכין את האליבי לכישלונה הצפוי בנימוק שההינתקות לא תשים קץ לכיבוש הישראלי. המוקד הספציפי של הדאגה בשלב ההתחלתי קשור בגורל נכסי דלא נידי שתשאיר ישראל ברצועת עזה ביציאתה ממנה. אותן אדמות מדינה, ששטחן שמונה עשר אחוזים בערך משטח הרצועה, שוות מיליונים, וכבר היו פלסטינים שניסו להתנחל בהן ללא רשות. הרשות הפלסטינית רוצה ליטול לידיה את השליטה על האדמות ועל הנכסים שתשאיר ישראל ברצועה, ולו רק כדי להשתמש בהם

בעתיד בתור נכס אלקטוראלי יקר ערך. לכן היא רוצה שהעברת השטח תהיה מהירה, מבוקרת ונתונה לפיקוח. היא אפילו הכריזה כבר על הקמת יחידה מיוחדת של 5,000 אנשי כוחות הביטחון בפיקודו של נאצר יוסוף שר הפנים, שיאבטחו ויבטיחו העברה המסודרת. ואולם על פי כל העדויות, היחידות של כוחות הביטחון הפלסטיניים אינן מאורגנות, ולכן קיים ספק אם אכן תצליח הרשות למנוע הסתערות לא מבוקרת על האדמות והתשתיות שיתפנו.

ההינתקות אינה מבשרת טובות לרשות הפלסטינית ולפת"ח. אי-יכולתם לשלוט בעילות ולהצביע על יתרונות מוחשיים שהשיגו להמוני הפלסטינים תשפיע לרעה על מעמדם בעיני הציבור ועל חוסנם הפוליטי

ג. השפעות על הכלכלה

קיימת אפשרות סבירה שלהינתקות תהיה השפעה שלילית גם על הכלכלה הפלסטינית. התוצאה המידית תהיה שקרוב ל-5,000 פלסטינים העובדים בגוש קטיף יאבדו את פרנסתם. אבדן ישיר של מקומות עבודה יכול להתרחש גם בפארקים התעשייתיים לאורך גבול הרצועה, ובכלל זה בארז, שפעם הועסקו בו 3,000 עובדים ועדיין הוא משמש מקום עבודה ל-300 פועלים בערך מן הרצועה. זאת ועוד, יש לזכור שההינתקות היא חלק מתהליך רחב יותר, הכולל גם את הקמת גדר הפרדה סביב הגדה המערבית. כאשר תושלם בניית הגדר בתאריך כלשהו

ב-2006, יושם קץ לכלכלה האפורה או השחורה המוסיפה להתקיים בשל יכולתם של פלסטינים מהגדה המערבית להיכנס לישראל. כל זה מצביע על כך שההשפעה המידית של ההינתקות ושל גדר הפרדה על הכלכלה הפלסטינית תהיה שלילית בעיקרה. יחד עם זאת, ברור שהשלמת הגדר תקל את האיסורים החלים כיום על התושבים לנוע בחופשיות בתוך שטחי הגדה המערבית, והדבר ישפיע השפעה חיובית על הכלכלה. זאת ועוד, בוועידת ה-G8 הודיעו לאחרונה מנהיגי המדינות החברות על תמיכתם ב"זמנת ג'יימס וולפנזון, נציג הקווארטט, לגייס תרומה גלובאלית של עד שלושה מיליארד דולר לשנה, בשלוש השנים הקרובות, לסיוע בשיקום עזה. אבל אם לא תציג הרשות הפלסטינית תכנית כלכלית כוללת שתתמודד עם הקרע האפשרי בקשרים שבין הישראלים לפלסטינים, ודחוף יותר – תפעל בהחלטיות לסיים את הפאוזה ולהשיב את היציבות, את הסדר הציבורי ואת השקיפות על כנם, סכום זה לא ישא משמעות והשפעה יותר מהמיליארדים שניתנו לרשות לפני פרוץ האינתיפאדה ב-2000.

3. ההשלכות הביטחוניות-פוליטיות

ניתוח של המצב הקיים ושל המגמות הרווחות בו מוליך למסקנה שההינתקות אינה מבשרת טובות לרשות הפלסטינית ולפת"ח. אם לא יתרחשו אירועים לא צפויים לחלוטין, אי-יכולתם לשלוט בעילות ולהצביע על יתרונות מוחשיים שהשיגו להמוני הפלסטינים בטווח הקצר תשפיע לרעה על מעמדם בעיני הציבור ועל חוסנם הפוליטי. אם כך יהיו פני הדברים, המרוויחה בעתיד הקרוב תהיה תנועת החמאס, שזכה בהישגים אלו-

והחברתי; במקרה הטוב פחות היא עלולה אף להוביל להידרדרות נוספת.

אם יראו מקבלי ההחלטות בישראל בהתפתחויות אלה משום פגיעה באינטרסים של ישראל, ייתכן שיחליטו ליישם מספר צעדים משלימים על מנת למתן חלק מן התוצאות השליליות של ההינתקות ולהעצים את יכולותיו של אבו מאזן לייצב את שלטונו. בין הצעדים האפשריים – שעל מקצתם שני הצדדים כבר הסכימו ואף התחילו לבצע בעבר – יכולים להיות הצעדים הבאים:

1. האצת פרויקטים לכינון המעבר הבטוח;
2. החזרת נמל התעופה בעזה לפעילות;
3. מניעת הרס בקנה מידה רחב של מתקנים ושל תשתיות והעברתם בשלמותם לידי הרשות;
4. סיוע לגורמים בין-לאומיים לקדם פרויקטים שעתידיים לספק מקומות עבודה;
5. שחרור אסירים רבים ככל האפשר, על פי צורכי הביטחון;
6. התחשבות מרבית בצרכים ההומניטאריים של הפלסטינים בתפעול נקודות המעבר של גדר הביטחון.

אם תאפשר זאת היכולת הפוליטית של ממשלת ישראל אחרי ההינתקות (דבר של-גמרי אינו מובן מאליו), אימוץ צעדים כאלה יכולים אפילו לזרז שינויים מבניים שיפעלו לטובת הפלסטינים והישראלים כאחד.

4. מסקנות

בתכנית ההינתקות של ישראל גלומים בעבור החברה הפלסטינית סיכונים וסיכויים כאחד. ואולם בהקשר הרחב יותר, של התהליכים ששני העמים שותפים להם, נראה לנו כי הסיכונים גדולים מן הסיכויים משום שההינתקות תתרום מעט מאוד לביטחון הציבורי, לקץ האנרכיה, ולעצירת הפיצול החברתי או ההידרדרות הכלכלית. אכן, חזות הנסיגה החד-צדדית של ישראל צפויה

רוב הסימנים מצביעים על כך שבזמן שיעבור מרכז הכובד של פעילות הטרור לשטחי הגדה המערבית ויתמקד בהתנחלויות, או אז תשמש עזה כמפקדת עורף ובסיס תמיכה לייצור עצמי של נשק

להביא לאופוריה פסיכולוגית קצרת מועד, אלא שזו לא תתרום לשינוי ממשי ביסודות הסכסוך או לפתרון הדילמות שעל סדר היום, שאחדות מהן עלולות אף להחמיר. אם לא יתחולל שינוי משמעותי במבנה מוסדות השלטון ואם לא ירווח להמוני העם, ההינתקות מרצועת עזה כשלעצמה לא תשנה רבות במאזן הכוחות בחברה הפלסטינית, לא בעתיד הקרוב ולא בעתיד הרחוק. במקרה הטוב ביותר היא תאפשר את המשכו של הסטאטוס קוו הכלכלי

קטוראליים אם הבחירות יתקיימו זמן לא רב אחרי ההינתקות, לפני ששביעות הרצון מעצם הנסיגה של ישראל תפנה את מקומו לטובת התפכחות ותסכול שיכוונו גם נגדו. בנסיבות הצפויות אין סיבה טובה לצפות שהשקט ישרור ימים רבים. טכנית, ה"תהדיאה" (הסכם לא-פורמאלי לשמור על הרגיעה) אמורה להסתיים בסוף 2005, ואפילו יהיה לציבור הרחב אינטרס להאריך את תקופת השקט, ההחלטה בסופו של דבר עדיין תהיה בידי החמאס, וזה עלול להחליט לחזור לפעולות טרור כדי להעלות את קרנו אם ייכשל בניסיונו להשתתף בממשלה. ההחלטה להפיר את השקט יכולה להתקבל גם על ידי ארגון חמוש אחר כמו הג'יהאד האסלאמי או החזית העממית, או אפילו על ידי יחידים שיצאו מכל שליטה.

אם תהיה או לא תהיה עזה לקן טרור אחרי ההינתקות – וזה נושא לספקולציה וחילוקי דעות – רוב הסימנים מצביעים על כך ורוב הפרשנים מסכימים על כך שבזמן שיעבור מרכז הכובד של פעילות הטרור לשטחי הגדה המערבית ויתמקד בהתנחלויות ובכבישים המשרתים אותן (ואולי גם בתחומי הקו הירוק), או אז תשמש עזה לפחות כמפקדת עורף ובסיס תמיכה לייצור עצמי של נשק ולהברחתו וכאזור אימונים ואזור מקלט למבוקשים ולמפקדים הבכירים. עוד סביר להניח כי עזה תספק לחמאס סביבה אוהדת לבניית מיליציה גדולה יותר, שכן הארגון יזכה לרמה גבוהה יותר של חסינות, בשלב הראשון לפחות, כאשר יופעל לחץ בין-לאומי על ישראל להניח לרשות להתארגן ולייצב את המצב שם.